

• фельчар (бел.) < Feldscher (нем.) «А фельчары бываюць вялікія практыкі. Да таго ж: доктар заўсёды панаваты, а фельчар прасты чалавек» [1, с. 131].

Интересно, что заимствовались не только отдельные слова, но целые выражения и фразеологические обороты:

• Хаваць галаву ў пясок < Den Kopf in den Sand stecken (нем.) «Давайце не будзем хаваць галаву ў пясок – нашым юнакам і дзяўчынкам ведаў пра гэта катастрафічна не хапае» [2, с. 96].

Таким образом, совершенно очевидно, что германизмы играют существенную роль в системе современного белорусского языка, являясь его неотъемлемой частью.

Літаратура

1. Шкраба І. Самабытнае слова: Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі (у рускамоўным дачыненні) / І. Шкраба – Мн.: Беларуская Энцыклапедыя, 1994. – 207 с.
2. Лепешаў, І.Я.Этымалагічныслоўнік фразеалагізмаў / І. Я. Лепешаў – Мн.: Навука і тэхніка, 2004. – 165 с.

©ГДУ

АСНОЎНЫЯ ХРАНАТАПІЧНЫЯ МАДЭЛІ Ў ПАЭЗІІ АЛЕСЯ РАЗАНАВА

А.С. МХАЯН, А.В. БРАДЗІХІНА

The paper discusses the main features of the spatiotemporal organization of the works of contemporary poet A. Ryazanov. The author comes to the conclusion about the presence of constant chronotopic models of flight, the World Tree, borders and unboundedness, eternal hunt, wall, which in their most general way embody the concept of the way

Ключавыя словы: хранатоп, лірычны суб'ект, катэгорыі часу і прасторы, матыў, архетып

«Герметычнасць» разанаўскага верша, заснаваная на выяўленні арыгінальнай філасофска-эстэтычнай сістэмы паэта, патрабуе нетрадыцыйнага вырашэння хранатопу, спецыфікай якога дэтэрмінаваны адметнасці аўтарскіх жанраў-наватвораў. У прасторава-часовай арганізацыі вершаў А. Разанова найбольшай мадыфікацыі падлягае тэмпаральная катэгорыя. Так, цыклічнасць хронасу рэалізавана ў пункцірах; яго працягласць – у квантэмах і злёсах; парабалічнасць – у версэтах; пазачасовасць, што выяўляецца ў модусах прадчассе, бячассе, міжчассе, – пераважна ў вершаках. У зномах і паэмах знаходзяць увасабленне адразу некалькі з названых уласцівасцей. Катэгорыя прасторы ў хранатапічнай арганізацыі вершаў А. Разанова мае тэндэнцыю да бязмежнага пашырэння ці бясконцага звужэння. Вынікам яе дэфармацыі становіцца ўтварэнне «трэцяй рэчаіснасці», якая дае магчымасць наблізіцца да спасціжэння звышсэнсу быцця. Скрыжоўваючыся, прасторава-часовыя каардынаты ўтвараюць наступныя хранатапічныя мадэлі: шлях, палёт, дрэва, мур, мяжа, паляванне і інш.

Выкарыстоўваючы архетып Сусветнага дрэва як універсальную мадэль хранатопу, паэт пашырае сімвалічную шматзначнасць згаданага культурнага кода праз выкарыстанне вызначальных у ментальнай карціне свету беларуса дэндралагічных вобразаў (дуба, яблыні, вярбы, абагульненага вобраза дзічкі і інш.). Дрэвы могуць набываць сэнс мяжы паміж рэальнай і хтанічнай прасторай («Дрэва», «Старыя дрэвы»), увасабляць экзістэнцыйную адзіноту («Дыхнула першаю сцюжаю...», «Спазняхся?!»), становіцца сродкам забеспячэння раўнавагі праторачасу («У хвалях яліна...»). Рэалізацыя хранатапічных мадэлей мяжы і бязмежжа звязана як з міфалагічна-фальклорнай інтэрпрэтацыяй вобразаў акна, дзвярэй, парога, кладак, так і з арыгінальнай філасофскай канцэпцыяй А. Разанова. Разу-меючы ўзаемазамыняльнасць і ўзаемаабумоўленасць антыномій жыццё – смерць, новае – старое, глыбіня – паверхня і да т.п., паэт пацвярджае скразную ідэю сваёй творчасці – адноснасць ісціны («Падзел», «Кладкі», «Парог»). Падобны сімбіёз супрацьлеглых пачаткаў выразна выяўляецца праз хранатоп палёту, звязаны з рэалізацыяй ідэй свабоды і незалежнасці, неабходных лірычнаму герою спазнання ісціны («Паэма калодзежа», «Птах», «Кнігаўка»). Гнасеалагічная функцыя прэваліруе і пры ўвасабленні канцэпта «мур», што дэтэрмінавана перш за ўсё яго незвычайнай уласцівасцю знаходзіцца ў трох вымярэннях адначасова («Мур», «Вежа», «Эксперымент»). Хранатоп адвечнага палявання ў філасофска-эстэтычнай сістэме А. Разанова нярэдка служыць увасабленню грахоў чалавека, пошуку-высочвання ім ісціны і рэалізуецца праз увядзенне нечаканай апазіцыі «пастух – паляўнічы» («Паэма палявання», «Зброя», «Тыгр»). Паэт прыходзіць да парадаксальнай высновы: названыя вобразы ўзаемазамыняльныя. Усе пералічаныя вышэй хранатапічныя мадэлі прадугледжваюць працэс руху, а значыць у найбольш агульным сэнсе зводзяцца да канцэпта шляху, які набывае наступныя мадыфікацыі: шлях па крузе («Было балота», «У крузе»), шлях у нікуды («Пасажыры»), шлях вяртання («Гліна», «Снег»), шлях углыб («Паэма жніва», «Бязмежжа»), шлях у бясконцасць («Адгэтуль»). Рух становіцца важней за мэту, яго перспектыўнасць забяспечваецца магчымасцю рэінкарнацыі.

Такім чынам, нягледзячы на тое, што творчасць беларускага паэта-філосафа прынята разглядаць у рэчышчы традыцыі Dinggedicht, у цэнтры разанаўскага хранатопу заўсёды знаходзіцца чалавек, што дазваляе гаварыць пра антрапацэнтрычнасць яго паэзіі. Аксіялагічная значнасць творчасці А. Разанова

заснавана на сінтэзе як еўрапейскай і арыентальнай традыцый, так і нацыянальных ментальных рысах, што ў чарговы раз пацвярджае гуманістычны характар і ўніверсалізм разанаўскай філасофіі.

©БГУ

НАЦИОНАЛЬНОЕ И РЕГИОНАЛЬНОЕ В ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВЕ ИВО АНДРИЧА

А.В. НАУМОВА, И.А. ЧЕРОТА

This paper represents an attempt to examine quite a number of questions, connected with national self-determination of Ivo Andrić and his views on ethnical conflicts, which have been reflected in his works, primarily in the novel "The bridge on the Drina". Writer's conclusions may be considered as a significant vision that can make a contribution to the development of modern interethnic affairs, and it determines necessity of further studies of Andrić's creativity. This work represents comprehensive "side view", having in mind that the author is from Belarus and at the same time member of younger generation, formed after the collapse of the USSR and former Yugoslavia

Ключевые слова: Иво Андрич, сербская литература, этнические проблемы, Балканы, историческая проза.

1. ВВЕДЕНИЕ

Иво Андрич – писатель Югославии, распавшейся на «суверенные» республики, которые стремятся утвердить «особость» своей культуры и литературы. Поэтому на вопрос, литературе какого из народов бывшей СФРЮ принадлежит творчество Иво Андрича, даются различные ответы. Сербь, как правило, считают, что он сербский писатель, хорваты – что хорватский, а боснийцы, соответственно, что боснийский... Впрочем, последние даже, наоборот, отказываются от Андрича как представителя их национальной литературы. Так вот, чтобы уяснить, к достоянию какого народа более всего относится его творческое наследие, мы и попытаемся рассмотреть особо существенные, на наш взгляд, моменты.

2. СЕРБИЯ, ХОРВАТИЯ И БОСНИЯ В БИОГРАФИИ ПИСАТЕЛЯ

Начнем с краткого обзора биографических сведений писателя, а также его личных свидетельств, которые помогут нам ответить на вопрос – кто Иво Андрич по «национальности» (как в прямом смысле, так и в смысле духовной близости к народу).

Иво Андрич родился 9 октября 1892 года в Долце (ныне в черте Травника) на территории современной Боснии и Герцеговины. В Сараево закончил гимназию. С этими землями Андрича объединяет и членство в молодежном националистическом движении Млада Босна, деятельность которого стала формальным поводом к началу Первой мировой войны. На этом биографические привязки Андрича к Боснии едва ли не исчерпываются.

Некий штрих к «национальному автопортрету» Андрича может добавить тот факт, что писатель однажды отверг предложенное ему название печатавшегося в Швеции сборника рассказов: «Приповетке из Босне» / «Рассказы из Боснии». Сам он это объяснил нежеланием ограничивать свое произведение географией одной «провинции» [4, с. 180]. Собственно, мы можем сделать аналогичный вывод относительно всего его творчества.

Что касается хорватского элемента, то нельзя не учитывать то обстоятельство, что отец писателя был католиком. Но означает ли это, что Андрич хорват? В документах времен студенчества он самоопределялся как хорват: в анкете для поступления в Загребский университет (философский факультет), которую Андрич заполнял в Загребе 14 октября 1912 года, написано, что родным языком для него является хорватский; при зачислении в Краковский университет в графе национальность Андрич написал, что является «хорватом-католиком из Боснии». Кроме того, известно, что на юного Андрича влияние оказали такие хорваты, как Антон Матош, Люба Визнер и др. [4, с. 178 – 180]

Однако мы знаем, что писатель в 1933 г. отказался представить свои произведения в «Антологии новой хорватской лирики», выразив этим нежелание быть представленным в антологии одного «племени», где нет места идее югославянского единства [4, с. 178 – 180].

Сербскую же культуру сам Андрич считал своей. Его мать, Катарина Пейич, – сербка из Травника, и этот факт немаловажен.

Вот такая неоднозначная картина национальной принадлежности известного балканского литератора. В переписке Иво Войновича, писателя из Дубровника, со своим братом очень интересно и, пожалуй, наиболее правильно Андрич определяется как «католик серб из Боснии» [4, с. 194].

3. СЕРБИЯ, ХОРВАТИЯ И БОСНИЯ В ТВОРЧЕСТВЕ ПИСАТЕЛЯ

Творчество писателя – зеркало его воззрений. Поэтому мы попытаемся проанализировать некоторые значимые, на наш взгляд, элементы андричевских произведений, чтобы выявить национальные ориентиры в его творчестве.